

Polityka innowacyjna w Polsce do 2006 roku

2003-08-21

Polityka innowacyjna w Polsce do 2006 roku, jako jeden z czynników poprawy konkurencyjności gospodarki

Wprowadzenie

W ostatnich latach termin "innowacyjność" coraz częściej pojawia się zarówno w prasie specjalistycznej, gazetach codziennych jak i w oficjalnych dokumentach rządowych. Jednakże pojęcie to używane jest w różnych kontekstach, najczęściej jako synonim "zaawansowanych technologii", "high-tech" itp. Wobec tego zagadnienia innowacyjności kojarzone są przede wszystkim z nowoczesnymi branżami przemysłu tzw. "high technology" i rzadko są przedmiotem zainteresowania małych i średnich przedsiębiorców, a nawet tym bardziej decydentów, odpowiedzialnych za programy gospodarcze. Tymczasem polityka innowacyjna urosła do rangi jednej z najważniejszych polityk rządów krajów Unii Europejskiej. Znalazło to potwierdzenie w najważniejszym aktualnie jej programie społeczno-gospodarczym tzw. "Strategii Lizbońskiej".

Znaczenie polityki innowacyjnej wynika z dwóch faktów:

1. roli, jaką innowacje (technologiczne i organizacyjne) odgrywają we wzroście gospodarczym. We współczesnych gospodarkach rośnie waga innowacji w stosunku do tradycyjnych czynników wzrostu gospodarczego, takich jak ziemia, kapitał i siła robocza. Ekonomiści oceniają, że aż 2/3 wzrostu gospodarczego krajów rozwiniętych należy łączyć z wprowadzaniem innowacji.
2. tzw. zjawiska niedoskonałości funkcji samoregulacyjnej rynku, który sam z siebie, bez wsparcia rządów, nie jest w stanie zapewnić innowacyjności gospodarki na optymalnym, z punktu widzenia społecznego (konkurencyjność) gospodarca, rozwój regionalny, wzrost zatrudnienia), poziomie.

Polityka innowacyjna rozumiana jest, według standardów międzynarodowych zawartych w dokumentach OECD (podręczniki "Frascati Manual" i "Oslo Manual") jest jako jedna z polityk gospodarczych, która obejmuje m.in. następujące obszary:

- wzmocnianie powiązań w narodowym systemie innowacji,
- kształtowanie i rozbudowywanie zdolności do wprowadzania innowacji, zarówno w dziedzinie techniki i technologii jak też organizacji i edukacji,
- optymalne wykorzystanie innowacji jako podstawowego czynnika wzrostu gospodarczego oraz zwiększającego liczbę trwałych miejsc pracy,
- dokonywanie strukturalnych zmian technicznych, technologicznych i jakościowych w przemyśle,
- wykorzystanie współpracy międzynarodowej oraz procesów globalizacji w gospodarce.

Cel i instrumenty polityki innowacyjnej

Jednym z najważniejszych celów polityki innowacyjnej, zarówno rozwiniętych jak i rozwijających się państw, jest rozwój krajowego i regionalnych systemów innowacji, tzn. systemu instytucji, umiejętności i zachęt (podatkowych, kredytowych i in.) służących:

1. wprowadzaniu innowacji, zwiększających konkurencyjność gospodarki i polepszających jakość życia społeczeństwa;
2. jednoczesnemu przekształcaniu systemu badawczo-rozwojowego ze skierowanego do wewnątrz, na zorientowany na potrzeby kraju oraz gospodarki z opartej na pracy, kapitale i surowcach w gospodarce opartą na wiedzy;
3. zwiększaniu wzajemnych powiązań między nauką, techniką, rynkiem, administracją państwową i terytorialną, organizacjami pozarządowymi, edukacją.

Tak postawiony cel polityki innowacyjnej wymaga wykorzystywania odpowiednich środków i instrumentów z różnych obszarów. Tak postawiony cel polityki innowacyjnej wymaga wykorzystywania odpowiednich środków i instrumentów z różnych obszarów takich jak:

- edukacja - kształcenie na różnych poziomach,
- rozwój nauki poprzez granty, krajowe programy badawcze, itp.,
- rozbudowa infrastruktury wspomagającej działalność innowacyjną - parki technologiczne, sieć pomocy technicznej i technologicznej dla małych i średnich przedsiębiorstw, centra innowacji i transferu technologii,
- informacja - ośrodki i sieci informacyjne, biblioteki,
- specjalistyczne usługi doradcze dla MSP,
- finanse - pożyczki, ulgi podatkowe, gwarancje kredytowe,
- prawo i regulacje - kontrola monopolu, ochrona własności intelektualnej (w tym przemysłowej), i innych.

Krajowy i regionalne systemy innowacyjne

W układy krajowych i globalnych systemów innowacji powinny być wkomponowane regionalne systemy innowacji. System innowacyjny w ujęciu regionalnym stanowi specyficzne forum współpracy różnego rodzaju organizacji i instytucji działających w regionie, których celem głównym lub jednym z celów jest rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w regionie. Do instytucji tych należą władze wojewódzkie i samorządowe, agencje rozwoju regionalnego, wyższe uczelnie, instytuty badawczo-rozwojowe, ośrodki innowacji i przedsiębiorczości, ośrodki doradztwa, stowarzyszenia twórcze i zawodowe, instytucje finansowe, firmy konsultingowe, firmy produkcyjne i usługowe, ich zaplecze badawczo-rozwojowe, itp. W ramach tej struktury powstaje swoista sieć, łącząca wszystkie podmioty działające w sferze innowacji i transferu technologii, tworząc regionalny system innowacyjny.

Regionalny system innowacyjny, jako zasadnicze ogniwo wewnętrznej i zewnętrznej dla regionu integracji gospodarki i nauki, jest również ważnym elementem zdolności regionu do uczestnictwa oraz umiejętności osiągania korzyści z integracji europejskiej. System taki musi charakteryzować orientacja na popytowy aspekt innowacji oraz zwracanie uwagi na różnorodność i specyficzne cechy branżowe regionalnych firm oraz powiązania regionalne. Całość tego typu systemu jest zorientowana przede wszystkim na wspieranie potencjału innowacyjnego przedsiębiorstw, szczególnie małych i średnich.

Priorytety polskiej polityki innowacyjnej do 2006 roku

Analiza i ocena stanu innowacyjności polskiej gospodarki spowodowały podjęcie przez rząd działań, mających na celu wzrost innowacyjności polskiej gospodarki. Poprawa poziomu innowacyjności jest jednym z niezbędnych warunków uzyskania korzystnej pozycji naszego kraju w procesie integracji z gospodarką Unii Europejskiej. Konieczne więc było wypracowanie odpowiednich instrumentów, które z jednej strony oddziaływałyby na sferę badawczo-rozwojową z drugiej na gospodarkę. Instrumenty te zostały zaproponowane w rządowym programie "Zwiększanie innowacyjności gospodarki w Polsce do 2006 roku", natomiast sposoby ich realizacji w Sektorowym Programie Operacyjnym "Wzrost Konkurencyjności Gospodarki"(SPO) oraz Sektorowym Programie Operacyjnym "Rozwój Zasobów Ludzkich". Działania SPO obejmują przede wszystkim sferę organizacyjno-instytucjonalną i szkoleniową.

Zaproponowane zostały działania dające szanse wykorzystania mocnych stron naszej gospodarki związanych z jej innowacyjnością, takich jak:

- duża liczba organizacji pośredniczących, działających na rzecz innowacji (ponad 300) o różnych formach działania (edukacja/szkolenia, consulting, transfer technologii, doradztwo, itp.) i strukturze instytucjonalnej podobnej do modeli UE,
- rozkład terytorialny organizacji pośredniczących skorelowany z rozkładem potencjału naukowo-badawczego,
- istnienie firm innowacyjnych, z których większość posiada własne zaplecze badawczo-rozwojowe,
- przekazanie odpowiedzialności za regionalne programy innowacyjne w gestię samorządów regionalnych.

Wynikające z powyższych mocnych stron szanse obejmują więc m.in.:

- silny i rozwijający się sektor innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw, w tym bazujących na zaawansowanych technologiach,
- edukację i szkolenia pod kątem innowacyjności i przygotowania do zadań społeczeństwa informacyjnego,
- inwestycje w projekty innowacyjne, w tym w obszarach zaawansowanych technologii.

Konieczne jest również zmniejszenie zagrożeń spowodowanych słabymi stronami innowacyjności polskiej gospodarki, do których należą przede wszystkim:

- niedojrzałość instytucji finansowych działających na rzecz innowacji,
- pasywne podejście wielu instytucji badawczo-rozwojowych do komercjalizacji wyników badań naukowych,
- niewystarczający wpływ programów edukacyjnych na kształtowanie postaw innowacyjnych na wszystkich poziomach edukacji społeczeństwa,
- niski udział sektora przedsiębiorstw w nakładach na B+R.

Programy skupiły się przede wszystkim na zmniejszeniu następujących zagrożeń:

- wzrastającej konkurencji dostawców zagranicznych zaawansowanych technologicznie produktów i usług,
- napływie gotowych wyników B+R z zagranicy, co powoduje osłabienie krajowej działalności badawczo-rozwojowej,
- opóźnienia w restrukturyzacji jednostek badawczo-rozwojowych.

Polityka innowacyjna kraju skupi się więc na osiągnięciu następujących priorytetów:

- kształtowaniu postaw innowacyjnych,
- tworzeniu mechanizmów i struktur sprzyjających działalności innowacyjnej,

- zwiększeniu sprawności wdrażania nowoczesnych rozwiązań w gospodarce,
- zmianie wzorców konsumpcji i modeli produkcji w Polsce na bardziej korzystne dla trwałego i zrównoważonego rozwoju, prowadząca do spójności w osiąganiu celów gospodarczych, społecznych i ekologicznych.

Realizacja polityki innowacyjnej powinna prowadzić:

1. do zmiany charakteru polityki innowacyjnej z centralnego (ogólnokrajowego) na regionalny (lokalny)

Na regionalizację polityki innowacyjnej kładzie się duży nacisk, podkreślając jednocześnie, że należy odejść od instrumentów stymulowania podaży wyników prac badawczo-rozwojowych i stosować instrumenty stymulujące innowacje. W tym kontekście istotną rolę przypisuje się małym i średnim przedsiębiorstwom oraz władzom regionalnym w tworzeniu tej polityki. Oznacza to przede wszystkim aktywną, sprzyjającą innowacjom rolę i politykę władz samorządowych. O konkurencyjności wielu regionów zdecyduje w przyszłości to, jakie miejsce w strategiach regionalnych zajmie innowacyjność.

Kluczową rolę przypisuje się nowym technologiom, udziela się pomocy w tworzeniu nowych przedsiębiorstw wprowadzających zaawansowane technologie oraz wspomaga powstawanie i rozwój innowacyjnych małych i średnich przedsiębiorstw przez rozbudowę odpowiedniej infrastruktury (parków technologicznych, centrów innowacji i transferu technologii, centrów doskonałości itp.).

2. wzrostu efektywności krajowego systemu innowacyjnego

W Polsce istnieje szereg instytucji, które zajmują się transferem technologii oraz innowacji, w tym do małych i średnich przedsiębiorstw. Są one dwójakiego rodzaju. Pierwszy stanowią sieci programów bezpośrednio wspierających projekty innowacyjne, drugi rodzaj to wszelkiego rodzaju organizacje i instytucje ukierunkowane na wspieranie rozwoju sektora MSP. Instytucje te nie tworzą w Polsce jednolitego systemu, który obejmowałby zarówno same instytucje jak i jasno określone relacje i funkcje konieczne dla zapewnienia sprawności całego systemu jak i jego części składowych. A jest to warunek niezbędny, aby efektywnie wspierać procesy innowacyjne.